

Lidice ve filmu

Vzdělávací cíl: Žáci prostřednictvím porovnání filmových ukázek popravby lidických mužů poznávají různé způsoby využití filmového střihu, práce s kamerou a využití zvuku. Uvažují, jaké skutečnosti mohou mít vliv na různá filmová zobrazení stejné historické události.

Klíčová slova: druhá světová válka, vzpomínková kultura, vztah k minulosti, porovnáváme prameny

Práce s jednotlivými slidy:

Poznámky:

1 ZHLÉDNUTÍ VIDEOUKÁZKY I (4 min.)

Zhlédnutí ukázky z filmu Sokolovo (režie Otakar Vávra, 1974).

Žáci získávají z popisky základní informace o vzniku filmu.

2 VYJÁDŘENÍ POCITŮ I (2 min.)

Zaznamenávání dojmů z ukázky do textového pole.

Žáci mohou ventilovat znepokojení, které ukázka vzbuzuje.

3 ZHLÉDNUTÍ VIDEOUKÁZKY II (2 min.)

Zhlédnutí ukázky z filmu Lidice (režie Petr Nikolaev, 2011).

Žáci získávají z popisky základní informace o vzniku filmu.

4 VYJÁDŘENÍ POCITŮ II (2 min.)

Zaznamenávání dojmů z ukázky do textového pole.

Žáci mohou ventilovat znepokojení, které ukázka vzbuzuje.

5 ČETBA TEXTŮ A OZNAČOVÁNÍ KLÍČOVÝCH PASÁŽÍ (5 min.)

Četba rozhovorů s režiséry filmů a označování tří klíčových pasáží.

Žáci se seznamují s postoji obou režisérů k zobrazení Lidic ve filmu. Porozumění textům bude ověřeno na dalším slidu.

6 SROVNÁNÍ TEXTŮ (3 min.)

Žáci na základě předchozí analýzy textů označují tvrzení, která jsou podle nich platná pro daný text.

Žáci by měli díky předchozímu rozboru klíčových pasáží v rozhovorech s režiséry postřehnout, že Otakar Vávra klade větší důraz na roli komunistického odboje, zasazuje Lidice do širších souvislostí (scéna je součástí filmové

trilogie Dny zrady, Sokolovo a Osvobození Prahy z let 1973–1975) a zdůrazňuje realističnost svého snímku. Kvíz obdobně opakuje i formulace z rozhovoru s Petrem Nikolaevem. Porozumění tvrzením může usnadnit zpětná vazba, která žáky upozorňuje na chybné závěry.

7 INTERPRETACE PRAMENŮ (7 min.)

Žáci na základě předchozí analýzy vybírají jedno z nabídnutých tvrzení a zdůvodňují svůj výběr. Zohledňují přitom otázku: Proč byla poprava natočena odlišně?

Žádné z nabídnutých tvrzení není chybné. Odrážejí však míru toho, jak žáci rozumějí vztahu mezi filmovým zobrazením a historickou událostí. Učitel může závěry žáků využít k diagnostice jejich historického myšlení. Tvrzení „Oba filmy zachycují, co se skutečně v Lidicích stalo. Liší se jen v detailech.“ je sice možné, ale odráží naivní představu, že význam historie lze objektivně a závazně stanovit. Tvrzení „Co se v Lidicích skutečně stalo, se už nedozvíme. Je tedy v pořádku, že každý režisér film natočí jinak.“ je opět možné, odráží pochybnosti o nezprostředkovaném vztahu mezi filmem a zobrazenou historií, které však vedou k subjektivní relativizaci. Překonávání těchto postojů, jež odrážejí výchozí úroveň porozumění vztahu k minulosti, patří k cílům dějepisného vzdělávání. Zbývající dvě tvrzení odrážejí pokročilejší postoje, kdy si žáci uvědomují, že vztah mezi filmem a zobrazenou historií závisí na kontextu a různých souvislostech (role ideologie, výrazové prostředky filmu apod.). Učitel by měl věnovat pozornost i tomu, jak žáci svůj výběr zdůvodňují. Užité argumentace může být předmětem navazující diskuze, v jejímž rámci může učitel žákům na vybraných příkladech práce ilustrovat různé úrovně porozumění vztahu k minulosti a poskytnout jim tak kolektivně účinnou zpětnou vazbu.

Další možnosti zapojení do výuky:

Učiteli se nabízí možnost využít srovnání znázornění jedné historické události ve více filmech. Může navázat na postup zvolený v tomto cvičení a postupovat od rozboru filmové řeči k interpretaci skutečností, které vedly autory ke zvolenému zobrazení události. Velmi silně působí jako kontrast zobrazení vylodění spojeneckých vojáků v Normandii v červnu 1944 ve filmu *Nejdelší den* (režie Ken Annakin, Darryl F. Zanuck, 1962) a *Zachraňte vojína Ryana* (režie Steven Spielberg, 1998). Nebo může vyzvat žáky, aby sami přišli s ukázkami, ve kterých se objevují různá ztvárnění jediné události, případně historického jevu či života osobnosti. Zadání je možné blíže specifikovat. Např. dohledat obraz atentátu Reinharda Heydricha v moderním pojetí, které je určené zahraničnímu publiku (*Anthropoid*, režie Sean Ellis, 2016), případně stejný čin v černobílém provedení, sehraný tuzemskými herci (*Atentát*, režie Jiří Sequens st., 1964), či provedení, v němž je nejvíce pozornosti věnováno samotné situaci Heydricha těsně po atentátu (*Smrť hlav*, režie Cédric Jimenez, 2017).

Učitele zve k porovnávání rozličných filmových zpracování stejných událostí a jevů příručka Kamila Činátla a Jaroslava Pinkase ([Dějiny ve filmu. Film ve výuce dějepisu](#), Praha 2014).